

PIRMSSKOLĒNA MĒRĶTIECĪBAS SEKMĒŠANA MĀKSLAS NODARBĪBĀS

Facilitation of Pre-schooler's Purposefulness in Art Activities

Ligita Priede

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Latvija

E-pasts: pirmsskola@rpiva.lv

Dagnija Vigule,

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Latvija

E-pasts: dagnija.vigule@rpiva.lv

Abstract. *Creative, responsible, independent personality, which is showing respect and tolerant to others is a value not only in education but also in democratic society. Will is one of the most important characteristics of personality. Development of child's will in pre-school age is based not only to its direct formation, but it is more like issue of child's general development. Art activities facilitate development of will qualities in case, if child's activity is motivated and caused by positive emotions. Motivation is one of the most relevant conditions in will development – setting up purpose, decision making, and successful achievement of purpose emerge from that. They provide in art activities child's natural desire to act and also learning of definite knowledge and skills are facilitated. They develop child's independence, performance and purposefulness. The aim of study – to turn attention to theoretical and empirical aspects which are important in facilitation of pre-schooler's purposefulness in art activities.*

Keywords *a pre- schooler, art activities, development of will, purposefulness.*

Ievads

Introduction

Mūsdienu teorētiskajos pētījumos tiek runāts par nepieciešamību pēc jaunas kvalitātes cilvēka. Radoša, atbildīga, patstāvīgi domājoša, brīva personība, kas ar cieņu un toleranci izturas pret citiem, ir ne tikai izglītības, bet arī demokrātiskas sabiedrības lielākā vērtība. Vērtīgas personības organizētājs, centrs un kodols ir darbīgā un labā, uz personiskām vērtībām virzītā un neatkarīgā griba (Dāle, 1944). Latviešu domātājs K. Raudive norāda, ka cilvēks bez savas gribas viegli pakļaujas ārējai kultūrai, tā zaudē savu individuālo un nacionālo apziņu, „tam nav dziļuma” (Raudive, 1992).

Griba ir viena no nozīmīgākajām cilvēka personības īpašībām, kas sastāv no daudziem psihiskajiem komponentiem: savas rīcības apzināta vadīšana, gribas piepūle un tās specifiskā izpausme - gribasspēks. Pirmsskolas vecuma bērna gribas audzināšana nebalstās tikai uz tās tiešu veidošanu, tā vairāk ir bērna vispārēja attīstība. Turklāt svarīgi attīstīt nevis abstraktu gribu un gribasspēku, bet konkrētus gribas komponentus un gribasspēka izpausmes, izmantojot specifiskas metodes, jo gribu nevar audzināt tieši, bet tikai netieši, to nevar lauzt, tikai vadīt (Dēķens, 1919).

Mākslinieciskā darbība ir nozīmīgs personības veidošanas līdzeklis, ceļš uz savas būtības dzīlēm, un vienlaikus tas ir neatlaidīgs, pacietīgs un iedvesmas pilns darbs, kuram nepieciešams cilvēka fizisko un garīgo spēku optimāls sasprindzinājums. Prakse liecina, ka radošu uzdevumu veikšanai, grūtākas tehnikas apguvei vienmēr nepieciešama gribas piepūle. Gribas veidošanā un attīstībā nozīmīga ir bērībā gūtā praktiskā un emocionālā pieredze mākslinieciskajā un rotaļu darbībā. Gribas process vissekmīgāk attīstās tad, ja tas tiek ietekmēts netieši, īpašu uzmanību pievēršot bērna motivācijai, aktivitātei un interesēm.

Pētījuma mērķis, metodes un materiāli

The aim, methods and materials of research

Pētījuma mērķis - pievērst uzmanību teorētiskiem un empīriskiem aspektiem, kas svarīgi pirmsskolēna mērķtiecības sekmēšanā mākslas nodarbībās. Pētījuma teorētisko pamatojumu veido Latvijā un pasaulē pazīstamu pedagogu, psihologu atziņas par pirmsskolas vecuma bērna gribas veidošanās likumsakarībām. Pētāmās problēmas kontekstā tika analizēta pirmsskolas skolotāju pieredze pēc biežuma un interpretācijas, izmantojot aprakstošo un analītiskās statistikas metodi (IBM SPSS Statistika-v19,0).

Pētījuma rezultāti

Results

Mākslas nodarbības apmierina bērna dabisko vēlmi darboties, veido izpratni par darba kultūru, veicina noteiktu zināšanu un prasmju apguvi. Tās ir piemērotas arī netiešai gribas audzināšanai, jo attīsta tādas gribas īpašības kā patstāvību, pašdarbību, mērķtiecību un neatlaidību. To, ka jēgpilna bērna darbība mākslas nodarbībās veicina gribas īpašību attīstību, apliecina RPIVA bakalaura studiju programmas „Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs” studentes Gundegas Puķītes veiktais eksperiments, kura mērķis bija pārbaudīt, kā, gatavojot rotaļlietu, tiek sekmēta vai kavēta bērna gribas īpašību attīstība.

Pedagoģiskais eksperiments tika izveidots, balstoties uz G.Uruntajevas un J.Afoņinas (1995) testiem un tika pielāgots pētījuma problemātikai. Tā pirmajā posmā bērnu darbība tika organizēta ar rokdarbos izmantojamu materiālu - nekārstu vilnu, pedagogam nesniedzot informāciju, kāpēc vilna jāplucina. Ilze (5 g) pēc 5 minūšu darbošanās pedagogam pajautāja, kam vilna būs vajadzīga. Tas apliecina to, ka meitene izjūt iekšēju nepieciešamību mērķtiecīgai darbībai. Meitene šai nodarbei spēja koncentrēties 7 minūtes un savu darbību pārtrauca, kad draudzene aicināja spēlēties. Šāda darbības pārtraukšana ir loģiska, jo darbošanās nebija bērna pašmotivēta, bet zinātkāres, vajadzības izzināt nezināmo vadīta. Līdz ar materiāla iepazīšanu bērna interese bija apmierināta, un viņš izvēlējās savam vecumam atbilstošu nodarbi – rotaļāšanos. Ivo (5,5g) darbojās 4 minūtes un šajā laikā vairākas reizes aicināja pedagogu paskatīties, vai viņš dara pareizi, vai viņam jau pietiekami daudz saplucināta vilna. Šāda rīcība liecina, ka bērnam nav skaidrs darbošanās mērķis, līdz ar to viņam nepieciešams mutisks apliecinājums, ka tas, ko viņš dara, ir pareizi un kādam (pedagogam) ir vajadzīgs.

Pedagoģiskā eksperimenta otrajā posmā bērni bija pašmotivēti, jo viņi vilnu plucināja, zinot, ka tā būs nepieciešama paša veidotās rotaļlietas pildījumam. Iepriekš bērni bija no auduma izgriezuši detaļas rotaļlietai (Ilze – lācim, Ivo - mašīnai) un tās ar pārmaļu dūrienu sašuvuši kopā. Otrajā posmā pedagoģiskais eksperiments paredz, ka vilnas plucināšanas laikā bērniem tiek radīti dažādi kairinātāji (mobilā telefona signāls, jaunas rotaļlietas parādīšanās, svešs pieaugušais, vienaudžu aicinājums rotaļāties). Neskatoties uz to, laiks, ko bērni pavadīja, plucinot vilnu, pagarinājās (vidēji 12 minūtes), viņus nesatrauca tas, vai darbs tiek darīts pareizi, bērni arī nejautāja, cik daudz jāplucina. Darbojoties jēgpilnā situācijā, bērns ir ieinteresēts sasniegt rezultātu. Eksperimenta rezultāti rāda, ka mobilā telefona signāls, pieaugušā parādīšanās nepārtrauc bērna darbību. Bērnam grūtāk koncentrēties darbam, to pabeigt ir tad, kad tiek ieraudzīta jauna rotaļlieta un vienaudži aicina rotaļāties, kaut gan šāda reakcija uz šiem kairinātājiem ir likumsakarīga, jo rotaļa ir galvenā bērna darbība.

Vērojumi pirmsskolas izglītības iestādēs liecina, ka bērnu darbi ne vienmēr tiek praktiski izmantoti, bet rotaļlietas un papildinājumi rotaļām tiek veidoti visretāk. Par to liecina ne tikai praksē vērotais, bet arī pedagogu aptaujas rezultātu analīze. Aptaujā piedalījās 228 pirmsskolas izglītības skolotāji no dažādam Latvijas vietām. Pedagogi tika lūgti atklāt, kā parasti tiek izmantoti bērnu darinājumi rokdarbos, tēlotājdarbībā. Piedāvātos variantus pedagogi sakārtoja pēc izmantošanas biežuma (skat. 1.tabulu).

1.tabula

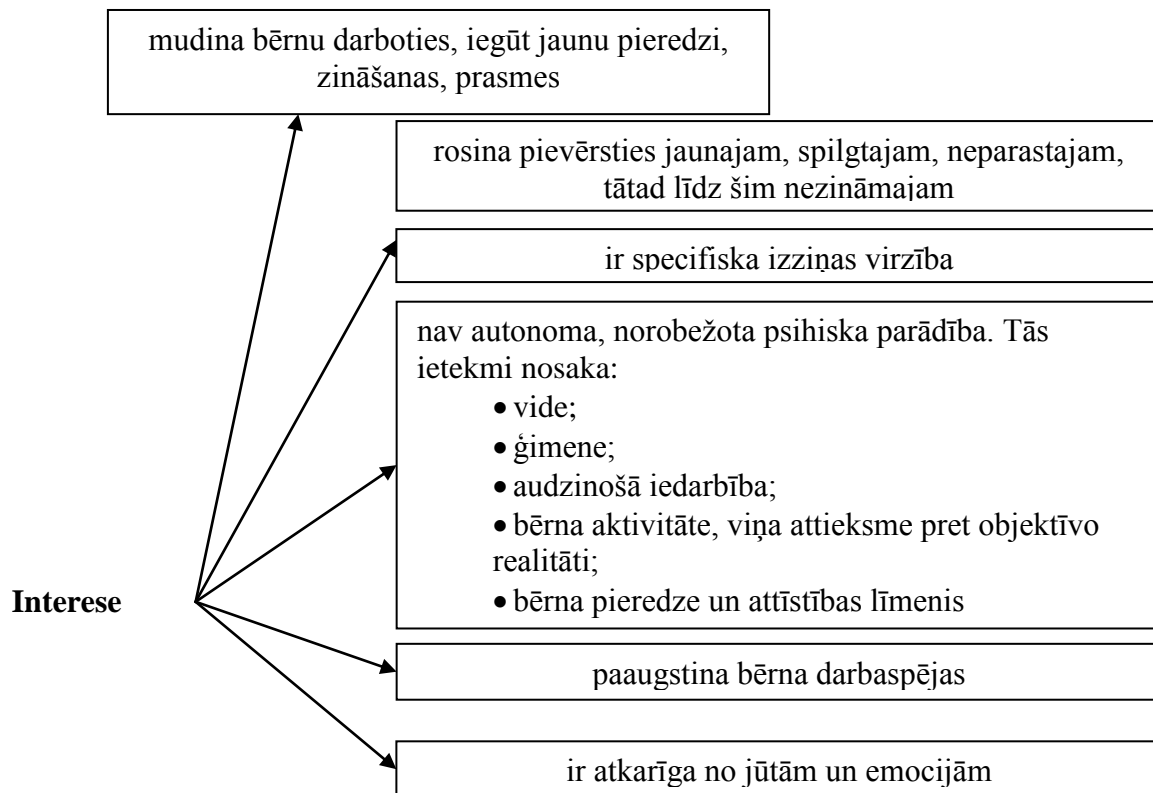
Pedagogu izvēles (%)
Teachers' selections (%)

Piedāvātās izvēles	Pedagogu izvēles %						
	1	2	3	4	5	6	Izvēles, nenorādot vietu
kā rotājumi	18,9	26,3	13,2	3,9	3,5	2,2	20,2
kā rotaļlietas	6,5	12,3	15,5	13,0	17,4	8,4	9,0
kā dāvanas vecākiem	9,2	21,5	26,3	6,6	3,9	1,3	22,8
kā izstādes darbi	34,6	11,4	11,8	4,8	7,0	-	20,6
ne vienmēr atrodas pielietojums	4,4	2,2	5,8	8,8	9,5	65,7	3,6
kā papildinājumi bērnu rotaļām	3,2	4,5	9,7	28,6	37,7	7,1	9,1

Tabulas ailēs (1-6) norādīts cik % pedagogu attiecīgo izvēli likuši noteiktajā vietā. Septītajā ailē ievietotas to 27,6% respondentu atbildes, kuri nenorādīja piedāvātās izvēles vietu, bet tikai to, ka attiecīgais variants tiek izmantots.

Lielākoties darbi tiek radīti, lai no tiem **veidotu izstādi** (34,6% pirmā vieta). Nereti šīs izstādes ir formālas un kalpo kā atskaites vecākiem par dienā padarīto, turklāt šāda bērnu darbu izmantošana nav saistāma ar gribas veidošanos. Jau 1931.gadā latviešu pedagogs Ed.Pētersons pievērsa uzmanību tam, ka „ārējas dabas rokas nodarbināšana (..) ir vienkāršs manuālisms” (Pētersons, 1931). Bērnam svarīgi ir ne tikai veikt kaut kādu darbību, bet apzināties, ko viņš dara un kā tas tiek darīts, jo tikai tāda darbība skar visu cilvēka būtību. Tādēļ svarīgs priekšnosacījums bērna iesaistīšanai rokdarbos ir interesei un mērķa izvirzīšanai. Īpaši svarīgi, lai mērķis un intereses ir savstarpēji saistīti.

Intereses pamatā ir vajadzības, tās rada interesi un uztur to. Interese ir saistīta kā ar intelektu, tā ar emocijām, un tā nekad nav pasīva (Birkerts, 1923), tai ir liels motivējošs spēks. Tā raksturo bērna aktivitāti kopš viņa pirmajām dzīves dienām, un bez tās nav iespējama bērna attīstība, Bez interesei nav iespējams apgūt jebkādas prasmes (Tomkins, 1962, Izards, 1999), iegūt informāciju no apkārtējās vides un veidot attiecības ar citiem cilvēkiem (La Freniere, 2004). Darbošanās ar interesi ir mācīšanās (darbošanās) pamats, virzītājspēks, kas sekmē bērna attīstību (skat. 1.attēlu).

1.att. Interese - bērna attīstības sekmētāja
Interests - pre-schooler's development facilitators

Regulāri darbojoties, strādājot bez intereses, rodas vienaldzība, vēlāk pat nepatika. Tas nozīmē, ka, tiklīdz bērnam zūd interese, nemanāmi, bet neatvairāmi iezogas vienaldzība. Un otrādi, ja kāda lieta, ja kāds materiāls ir bērnu „saviļņojis, radījis patikas jūtas un saistījis pie sevis ar uzmanību, tad rodas vēlēšanās darboties” (Pētersons, 1931). Interese, kas sākumā uzliesmo kā jūtu darbība, arvien vairāk iegūst gribas noskaņu un vēlāk apskatāma kā gribas darbība.

Ja pedagogam izdodas tuvināt savus un bērna mērķus, izvirzīt reālus uzdevumus, kuru atrisināšana bērnam šķiet interesanta un tik lielā mērā saistoša, ka tie šķiet kā viņa paša, pedagogs veicina gan produktīvās domāšanas, gan arī gribas attīstību. Mērķus iespējams tuvināt, ņemot vērā bērna attīstības likumsakarības. Jaunākajā pirmsskolas vecumā darboties savam priekam ir pietiekami labs un respektējams mērķis. Maza bērna interesi saista un prieku sagādā daudzveidīgi un dažādi materiāli, to izpēte, darba rīku iepazīšana, kā arī darbīgs pieaugušais, kura darbības tiek atkārtotas un kura pozitīvais vērtējums bērnam ir nozīmīgs.

Vecākajā pirmsskolas vecumā, mainoties bērna attieksmei pret darbu, mainās arī darbības mērķis. Pirms darba uzsākšanas bērnu daudz vairāk interesē motivācija, kādēļ darbs jāveic, kāda ir tā jēga. 5-7 gadīgs bērns vēlas darboties pats brīvi izmantot iepriekš apgūtās prasmes, īstenot tās dažādās situācijās. Bērns vēlas būt iniciators savām darbībām. J.A.Students norāda, ka bērna paša pieredzes gūšana jeb pašmācība nodarbina darbīgo gribu (Students, 1935). “Piedzīvojums ir nepārtraukts process, kurš”, kā uzskata K.Dēķens, “nekad nav gatavs, bet aizvien aug, tāpēc tas derīgs kā viela gribai” (Dēķens, 1921). Ja pieredze, kuru gūst bērns, ir viņam veiksmīga, pozitīva, vairāk tiek sekmēta viņa gribas attīstība, tiek modināta interese, vēlme darboties, izzināt. Tieši veiksmē, panākumi un prieks par sasniegto ir priekšnosacījums personisko iespēju apzināšanās faktoram un būtiski nosacījumi jebkurai bērna darbībai, jo panākumi, sasniegumi rosina arvien jaunas intereses, meklējumus. Izmēģinot savu variantu, kļūdoties, bērns mācās būt atbildīgs, patstāvīgs, mācās pieņemt lēmumus, savukārt, katra veiksmē dod spēku turpmākam darbam.

Taču, ja darbs tiek veidots izstādei, kļūdas, neveiksmes nedrīkst būt, viss jāizdara pareizi, darbam jābūt skaistam. Pieaugušais atbilstoši iepriekš plānotai tēmai, nevis bērna interesēm, izvēlas, ko veidot, norāda, kādus materiālus izvēlēties. Nereti, lai pasargātu bērnu no kļūdīšanās, tiek veidots paraugs, kuru bērnam pēc iespējas precīzāk jāatdarina. Baidoties kļūdīties, bērns kļūst pilnīgi atkarīgs no pieaugušā. Lai sasniegtu labu rezultātu, pieaugušais cenšas bērnam palīdzēt ar padomu, kas jāņem vērā, kuram jāseko. Kaut gan cilvēkam vajadzīga palīdzība zināšanu jomā, nevis palīdzība mēģināt gribēt (Montesori, 1965).

Pieaugušais, jautājot bērnam, ko viņš gribētu veidot, kādi materiāli būtu vispiemērotākie, kādi šķēršļi varētu rasties, kā vislabāk risināt radušos situāciju, veicina ne tikai domāšanas attīstību. Šādi jautājumi ir cieņas apliecinājumi bērnam, viņa idejām, tie atbalsta bērna patstāvības centienus, iniciatīvu. Jau latviešu pedagogs M.Štāls ir norādījis, ka bērnam jāļauj izvēlēties, ko veidot, kādus materiālus izraudzīties, jo materiālu izvēle kāda priekšmeta veidošanai ir nozīmīga

darbība. Pirmsskolas vecumā pedagogs ir tas, kurš rada bērnam vēlēšanos darboties, radīt un tiekties uz mērķi. Ir jāatceras, ka svarīgi ir darba procesu padarīt emocionāli pievilcīgu, interesantu, piedāvājot daudzveidīgu materiālu un darbības veidu klāstu, jo, meklējot piemērotākos materiālus, bērna rīcībā nonāk vairāk fakti un sensoro iespaidi, un viņš var īstenot sarežģītākas idejas. Īpaši svarīgi, lai bērns pēc iespējas vairāk darītu pats, jo šajā vecumā ir izteikta vēlme izzināt un pārbaudīt savus spēkus. Pedagogam šajā procesā nevajadzētu iejaukties ar stāstiem, norādījumiem, bet gan vērot katru bērnu. Uzmanība pievēršot tam, kādus uzdevumus bērns sev izvirza, kādus materiālus izvēlas, kādas darbības ar tiem veic, kādi ir viņa panākumi, kā netieši varētu virzīt bērna darbību vēlamā virzienā. Ja skolotāja palīdzība neatbilst bērna prasībām, tad dotais padoms, aizrādījums tiek ievērots īsu brīdi un uz darba rezultātu neatstāj nekādu iespaidu, vai pat var radīt bērnam neapmierinājumu par sava darba rezultātu (Štāls, 1927). Līdzīgu domu izsaka Ļ. Vigotskis, norādot, ka pieaugušais nav audzināšanas instruments, kurš skaidro, norāda, bet kopā ar bērnu priecājas un piedzīvo dzīvi (Vigotskis, 1926).

Vecākā pirmsskolas vecuma bērns daudz labāk izprot mērķi, kura beigu rezultāts ir taustāms un praktiski izmantojams. Veidojot grupas vai bērnudārza telpu **rotājumus** (18,9% pirmā vieta), **dāvanas vecākiem** (9,2% pirmā vieta), citiem ģimenes locekļiem, bērnam sāk veidoties izpratne par sava darba lietderību. Bērns piedzīvo vienu no izsmalcinātākajiem priekiem - došanas prieku (Fromms, 2003). Lai tas nepazustu, svarīgi atcerēties, ka nepārdomātas motivācijas gadījumā bērns:

- sāk darboties citu motīvu dēļ;
- zaudē vēlmi pabeigt darbu;
- netiecas pēc darba kvalitātes.

Ar lielāko prieku bērns gatavos pīlādžu krelles, koka piespraudi mammai, zīļu vīriņu tētim, jo dāvana vecākiem ir kā „paša spēkiem radītas mīlestības jūtas” (Fromms, 2003). 5-7 gadīgs bērns sāk apjaust, ka dot ir patīkami, pat patīkamāk, nekā ņemt. Tomēr, ja mamma nerotājas ar bērna veidotajām krellēm, piespraudi un tētis nespēlējas ar zīļu vīriņu, bērnam rodas vilšanās. Neveidojas apjausma par darba vērtību, bērns nesaskata sava darba lietderību. Šajā aspektā var minēt motivācijas svarīgo nozīmi. Jo augstāka motivācijas pakāpe, jo sekmīgāka būs dažādo mākslinieciskās darbības paņēmienu apguve. Nepietiekama motivācija neveido bērnos vajadzību arī pēc mākslinieciskās darbības.

Bērnam, kurš apguvis darbam nepieciešamās prasmes, svarīgs ir darbības mērķis, ne tikai tas, ko un kā viņš dara. Bērna ieinteresētības pakāpe būs augstāka, ja viņš redzēs sava darba rezultāta praktisko pielietojumu. Gatavojot zīļu vīriņu nevis kā dāvanu vai izstādes darbu, bet kā rotaļlietu, ar kuru spēlēties, ar kuru bagātināt rotaļas sižetu, bērns saskata saikni starp piedāvāto motīvu, motivāciju un darbības saturu. Viņš darbojas ar lielāku interesi, aizrautību, prieku, viņš vēlas sasniegt darbības mērķi, jo vēlas rotaļāties. Kā liecina respondentu atbildes, tad bērnu darbi kā **rotaļlietas** (6,5% pirmā vieta) un **papildinājumi rotaļām** (3,2% pirmā vieta) tiek veidoti visretāk.

Veidojot rotaļlietu vai papildinājumu savām rotaļām, bērns gūst priekšstatu par mērķa izvirzīšanu. Atceroties radīšanas prieku un pārdzīvojumu, pašgatavota rotaļlieta bērnam kļūst īpaši vērtīga un viņš pret to izturas daudz saudzīgāk. Modernajā pedagogijā, norāda S.Hessens, nozīmīgas ir nevis rūpnieciski radītās, līdz pilnībai izstrādātās rotaļlietas, bet tie rotaļu materiāli, kas pakļaujas bezgalīgām pārveides iespējām (Hessens, 1929). Darinot kādu rotaļlietu (kuģīti, vilciņu, dzīvnieciņu), līdz ar noteiktu prasmju apguvi tiek gūts prieks ne tikai tādēļ, ka bērns strādā tāpat kā pieaugušais, bet arī tādēļ, ka viņš redz savas darbības rezultātu.

Rotaļas ar paša gatavotām rotaļlietām tiek veicinātas, ja pieaugušais veido vidi un nosacījumus. Lai bērnam veidotos prasme darināt rotaļlietu, nepieciešams pieaugušais, kurš ar savu pozitīvo un ieinteresēto attieksmi, spēju līdzdzīvot bērnu priekiem atbalsta bērna idejas, kopīgi darbojoties, veido rotaļlietu vai rotaļai nepieciešamos papildinājumus. Svarīgi, lai pedagogs atrastu tādus uzdevumus, kuri bērnam būtu personiski nozīmīgi, saistoši, tādi, kurus bērns uzskata par savējiem, kuru risināšanā labprāt iesaistās.

Secinājumi Conclusions

Gribas audzināšanā jāsauglabā bērna iniciatīva un darbības patstāvība. Ar intensīvām, saistošām darbībām bērni sistemātiski pieradināmi pie pakāpeniskas grūtību pārvarēšanas. Tādas gribas īpašības kā neatlaidība, patstāvība, mērķtiecība attīstās veicot bērnam interesantus, radošus darbus, dažādojot izteiksmes līdzekļus un tehnikas.

Pirmsskolas vecumā, kad bērna griba veidojas saskarsmē ar pieaugušo (pedagogu) un vidi, svarīga ir pedagoga personība un viņa zināšanas. Pedagogs kā galvenais faktors izvirzās arī tādēļ, ka ar savu darbību ietekmē radošas vides veidošanos, materiālā nodrošinājuma daudzveidību, bērna motivāciju, radošo procesu.

Summary

Art activity is important tool in development of personality, the way to explore self and at the same time it is persistent, patient and inspirational work, which demands optimal effort of person's physical and mental capacity. Practice shows that in performing creative tasks and in realization of complicated techniques always is necessary exertion of will. In will formation and development important role is for practical and emotional experience acquired in childhood, and also for art and play activity. The most important results volition achieves if it is influenced indirectly and very important it is to pay special attention to child's motivation and activity.

Ideas of pedagogues and psychologists of Latvia and abroad about consequences of will development in pre-school age create the theoretical basis of study. The experience of pre-school teachers is analyzed in the context of the study.

It is important for the child not only to do something, but also understand what is he/she doing and how it is done because only such activity influences the personality. That is why important factor in child's engagement in manual activities are motivation and setting of purpose. Setting of a clear purpose is important condition to raise child's interest to be involved in the activity.

The basis of interest are needs, they create the interest and helps to maintain it. Interest is joined with both intellect and emotions, and it is never passive (Birkerts, 1923). It characterizes child's activity since he/she is born and without it there is impossible any development because it has extremely high motivation power.

To do something without the interest regularly, indifference emerges and later even reluctance. It means that in case, if child loses interest, unperceivable but irresistible indifference emerges. And in case, if any object or material has caused joy and attracted attention, then willingness to act arises (Pētersons, 1931).

Child's activity should be purposeful but the aim should be achievable because realistic aim gives trust to inner capacity. It is important to facilitate child's independent activity and skill to select the most effective techniques of activity, to use them in variable conditions.

If teacher can bring together his/her own and child's aims, can set realistic tasks which resolving seems interesting to the child and so exciting that seems to child as his/her own, in that case teacher facilitates development of productive thinking and also development of will. It is possible to bring aims more closely by considering consequences of child development.

To the child who has acquired necessary skills of the activity important is the purpose of the activity not only the way what and how to do. Often purpose is not achieved because child is not considering realistic obstacles. Teacher should consider that frequent occurrence of failure of volitional acts facilitates development of low self-esteem and decrease expression of initiative.

It is important that teacher has offered such tasks which would be personally relevant and attractive to the child, which child perceives as his/her own and deals the problem with interest. There is evident the role of motivation. As higher stage of motivation, as more successful will be acquirement of different art techniques. Activity obtains different sense in accordance with motives, the sense of activity changes together with the change of motives. In case of unconsidered motivation child:

- begin to act because of another motives;
- loses willingness to finish activity;
- does not try to reach the quality of performance.

The stage of interest will be high if he/she will see the possibilities of practical implementation of his/her performance and also in case, if others will notice the value in it, for example, making the presents, decoration of rooms for holidays, making the toys. By making the toy or addition to plays the child will understand about setting up the purpose.

**Literatūra
Bibliography**

1. Birkerts, P. (1923). *Pedagoģiskā psiholoģija*. Jelgava: L.Neimaņa izdevniecība.
2. Dāle, P. (1944). *Vērojumi un pārdomas*. Rīga: Ā. Ūdra apgāds.
3. Dēķens, K. (1919). *Rokas grāmata pedagoģijā*. Rīga: Kultūras balss.
4. Dēķens, K. (1921). *Agrā bērnība*. Rīga: Kultūras balss.
5. Fromms, Ē. (2003). *Mīlestības māksla*. Rīga: Jumava.
6. Hessens, S. (1929). *Paidagoģikas pamati II un III daļa*. Rīga: O.Bergs.
7. Montessori, M. (1965). *The Advanced Montessori Method*. India, Madras: Kalakshetra Publications.
8. Pētersons, E. (1931). *Vispārīgā didaktika*. Rīga: Gulbis.
9. Raudive, K. (1992). *Pārpersonīgais un personīgais*. Rīga: Oferte.
10. Students, J.A. (1935). *Bērns, pusaudzis, jaunieša psiholoģija*. Rīga: Autora izdevums.
11. Štāls, M. (1927). *Audzināšana un mācīšana agrā bērnībā*. Rīga: Valters un Rapa.
12. Tomkins, S.S. (1962). *Affect, imagery, consciousness. Vol.I. The positive affect*. –New York, Springer.
13. Выготский, Л.С. (1926). *Педагогическая психология*. Москва: Работник просвещения.
14. Изард, Э. К. (1999). *Психология эмоций*. СПб: Питер, Санкт – Петербург: Москва.
15. Лафренье, П. (2004). *Эмоциональное развитие детей и подростков*. СПб: Прайм – Еврознак.
16. Урунтаева, Г.А., Афонькина, Ю.А.(1995). *Практикум по детской психологии*. Москва: Просвещение. Владос. с.229

Ligita Priede	Rīga Teacher Training and Education Management Academy Imantas 7.līnija 1, Rīga, LV- 1083, Latvia E-mail: pirmsskola@rpiva.lv Phone: +371 26179007
Dagnija Vigule	Rīga Teacher Training and Education Management Academy Imantas 7.līnija 1, Rīga, LV- 1083, Latvia E-mail: dagnija.vigule@rpiva.lv Phone: +371 29134066